

LÄHEMAD ÜRITUSED

Neljapäeval, 9. jaanuaril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on kuulajate ees oma meenutustega Põlva spordihoone perenaine **Anne Vasarik**.

Esmaspäeval, 20. jaanuaril kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis (Raua tn 1) on kohtumisel spordiajakirjaniku **Ott Järvelaga** põhiteemaks Pariisi olümpiaraamat.

Neljapäeval, 6. veebruaril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on oma meenutusi jagamas kahtlemata mõni teenekas spordiinimene.

Esmaspäeval, 17. veebruaril kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis (Raua tn 1) tuleb rahva ette põnev esineja.

Neljapäeval, 6. märtsil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis on kuulajate ees oma mälestusi jagamas loodetavasti mõni talispordiala esindaja.

Esmaspäeval, 17. märtsil kell 15.00 – ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul huvialaklubis Raavis (Raua tn 1) on oodata kohtumist huvitava külalisega.

NB! – Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta võib leida ka Eesti Spordiajaloo Seltsi kodulehelt – www.esas.ee või ESOMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee

KROONIKA

KÜLAS SULGPALLUR KRISTIN KUUBA

Toivo Järvis

3. oktoobril toimus Tartus järjekordne ESAS-i seltsipäev, ikka Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi seminariruumis. Seekord rääkis meile oma sporditeest Eesti parim naissulgpallur Kristin Kuuba (*pildil*).

Ta sündis Tartus 15. veebruaril 1997. aastal, olles pere esimene laps. Elas kuni kuuenda eluaastani Tartus, siis ostsid vanemad ridaelamuboksi Luke külla Nõo vallas. Õppimist alustas Kristin Nõo põhikoolis. Oli väga energiline laps, nakatudes spordipisikuga juba varakult. Isa, Silver Kuuba oli Eesti kõrgliiga tasemel korvpallur, Kristin oli sageli temaga trennis kaasas.

Kui Kristin oli esimeses klassis, tuli treener Mart Mäerand neile sulgpalli tutvustama. See mäng hakkas särtsakale tüdrukule kohe meeldima, tuli juba esimeses trennis hästi välja. Seega alustas Kristin treeninguid 2005. aastal Mart Mäeranna juhendamisel Nõo sulgpalliklubis ja jätkas kogu põhikooli ja reaalgümnaasiumi aja. Mart Mäerand oskas treeningud huvitavaks, mitmekülgeks teha. See oli oluline, sest murdeas oli vahel üsna raske vaadata, kuidas klassikaaslased läksid vaba aega veetma.

Esimene suur edu saabus Kristinile 13-aastaselt, kui võitis koos Helina Rüütliga Eesti täiskasvanute meistrivõistlustel paarismängus pronksmedali. See innustas! Kristin on osalenud eriloaga alla 17-aastaste noormeeste Eesti meistrivõistlustel ja võitnud kuldmedali! Väga suur edu saabus 2015. aastal juunioride Euroopa meistrivõistlustel – pronksmedal paarismängus koos Helina Rüütliga. See oli Eesti esimene sulgpalli tiitlivõistluste medal!

2016. aastal pärast Nõo reaalgümnaasiumi lõpetamist asus Kristin Kuuba õppima TÜ kehakultuuriosakonda, treeningud jätkusid sulgpalliklubis Triiton Mart Siliksaare juhendamisel. Küpses otsus hakata tegelema rohkem üksikmänguga. Toimus kiire areng. Enne üksikmängule keskendumist oli Kristin

maailma edetabelis 300–400 kohal, aastaga jõudis ta 100 parema hulka. Rahvusvaheliselt mängis ta esmalt Rootsi liigas. 2018. aastal tuli BC Milanoga Itaalia meistriks ja võitis Euroopa klubide meistrivõistlustel pronksmedali. 2019. aastal oli ta Saksamaa kõrgliiga resultatiivseim naismängija. Triitonis treenis Kristin Kuuba kuni 2021. aastani, see oli tema jaoks ilus aeg.

Enne Tokyo olümpiat oli ta tõusnud maailma edetabelis 60. kohale. Tokyo suveolümpiamängudel 2021. aastal jõudis ta üksikmängus 15. koha jagamiseni. Pärast olümpiat otsustas Kristin jätkata sporditeed Taanis. Sulgpallimäng on olnud läbi ajaloo Aasia sportlaste pärusmaa, siiski on ka mõned eurooplased tippu jõudnud. Näiteks Peter Gade, kes on võitnud üksikmängus viis EM-kulda ja neli MM-pronksi ning kelle akadeemias ja juhendamisel Kristin jätkas. Tema kõrgeim koht maailma edetabelis on olnud 39 (2022). 2024. aasta Pariisi olümpial jagas Kristin naisüksikmängus 14. kohta (*pildil võistlussärk ja pall*).

Veel Kristini saavutusi. Kuus maailmakarikaetapi võitu üksikmängus. Naiste paarismängus (koos Helina Rüütliga) kuus esikohta Euroopa karikasarja turniiridel. Eesti meistrivõistlustel võitnud kokku 17 kuldmedalit, neist seitse üksikmängus. On 24-kordne Eesti noortemeister.

Pärast kolme Taanis veedetud aastat jätkab Kristin Tartus, käies ühe-kahe nädala kaupa Taanis treenimas. Ta teeb kaasa Rootsi ja Saksamaa liigas. Viimane

hooaeg on olnud raske erinevate vigastuste (põlved, õlg) tõttu. Saab taastusravi ja loodab veel mõne aasta väga heal tasemel mängida. Kaugema tuleviku osas (järgmist olümpiat silmas pidades) selgitas Kristin Kuuba, et palju oleneb tervislikust seisundist ja motivatsioonist jätkata.

Kohtumisel (*fotol lk 3 on pildile mahtunud osalejad, esiplaanil artikli autor*) ESAS-is rääkis Kristin Kuuba üksikasjalikult oma võistlustest Tokyos ja Pariisis ning sulgpallimängu iseärasustest. Küsimusi seltsi liikmete poolt esitati arvukalt, sama palju oli ka põhjalikke vastuseid. Oli kena kohtumine! Kristinit tänati tugeva aplausiga ja sooviti edu edaspidistes ettevõtmistes.

P.S. Kristini vend Gregor oli Eesti U-20 koondise liidreid, sel hooajal mängib korvpalli Kalev/Cramos. Elukaaslane Martin Thomson mängib jalgpalli ja töötab Tartumaa spordiliidus.

EOA VAATAS TAGASI PARIISI OLÜMPIAMÄNGUDELE

4. oktoobril 2024 toimus Tartus Lydia sündmuskeskuses Eesti Olümpiaakadeemia olümpiamängude järgne arutluskonverents, kus traditsiooniliselt olid esinejateks olümpiasportlased ja treenerid.

Moderator Ivar Jurtšenko andis kõigepealt avamiseks sõna EOA presidendile Neinar Selile (*pildil*). Siis said sõna Pariisis käinud Kristin Kuuba, Nelli Differt, Rivo Vesik, Johannes Erm (*virtuaalselt*), Erki Nool, Allan Raja ja Johannes Vedru, kes kõik rääkisid enda nähtu ja kogetu põhjal lahti olümpiamängude kireva olustiku.

Kristin Kuuba

Nelli Differt

Rivo Vesik

Erki Nool

Kõlama jäi arvamus, et Pariisi olümpiamängud tähistasid uut taset, eriti mängude avatseremoonia läbiviimisel. Sportlik tase oli, nagu ikka, kõrge ja tunnustust väärib eestlaste endast kõike andnud esinemine, mis kahjuks küll seekord medalit ei toonud, aga mitmed kohad esikümnes on igati kiiduväärsed.

Allar Raja

Johannes Vedru

EESTI OLÜMPIAKOMITEE 50. TÄISKOGU VALIS UUE PRESIDENDI

11. oktoobril Tallinnasse Hiltoni hotelli konverentsikeskusesse kogunenud EOK liikmete esindajad valisid organisatsiooni järgneval neljal aastal juhtima presidendina Kersti Kaljulaidi, tema asepresidentidena said toetuse Gerd Kanter ja Tiit Pekk. Lisaks valiti ka täitevkomitee liikmeid, kinnitati esindajate kogu uus koosseis ning võeti vastu Eesti Spordieetika reeglid (sh spordikohtu loomine).

Presidendivalimiste esimese vooru tulemuste selgitamise ajal anti kuuele sporditegelasele panuse eest Eesti olümpia- ja spordiliikumise arendamisel üle EOK kõrgeim autasu, Eesti Olümpiakomitee teenetemärk (*pildil*). Teiste seas pälvis kõrge tunnustuse pikaaegse ja sihikindla töö eest spordiajaloo uurimisel ja talletamisel ESASi esimees Enn Mainla. Tema kõrval tänas EOK oma teenetemärgiga kuuekordset olümpialast ja sõudmise olümpiamedalisti Tõnu Endreksoni, kauaaegset Rahvusvahelise Orienteerumisföderatsiooni presidenti Leho Haldnat, vehklemistreenerit Helen Nelis-Naukast, Duo Media juhatuse esimeest Jüri Pihelit ja EOK aupresidenti ning Eesti Olümpiaakadeemia presidenti Neinar Seli, kes on samuti meie seltsi liige.

Urmas Sõõrumaa (pildil keskel) viimase teona EOK presidendina on temalt teenetemärgid kätte saanud (vasakult) Tõnu Endrekson, Neinar Seli, Leho Haldna, Helen Nelis-Naukas, Enn Mainla ja Jüri Pihel

2022. aastal EOK liikmeks saanud Eesti Spordiajaloo Seltsil oli esmakordselt võimalus EOK juhtorganite valimistel osaleda. Seltsi poolt oli esindajate kogu liikme kandidaadiks üles seatud Daimar Lell, kes 71-liikmelisse organisse aastateks 2024–2028 ka nimetati. Värskes esindajate kogus on teisigi ESASI liikmeid – Enn Hallik Pärnu Linna Spordiliidu ja Tiit Lääne Jõgevamaa Spordiliidu Kalju esindajatena, EOK füüsilisest isikust liikmena Neinar Seli ning Tartumaa Spordiliidu poolt Martin Thomson. Viimane valiti ka täitevkomiteesse.

Täiskogu lõppsõnad ütles juba uus president Kersti Kaljulaid, kes kõigi seniste EOK funktsionääride hulgas tänas eraldi senist peasekretäri Siim Suklest. Saal austas lahkuvat peasekretäri püsti seistes aplausiga.

KÜLAS JALGRATTASPORDI KORÜFEE KALJU KOCH

Hillar Karm

Tallinna osakonna seltsiõhtu külaliseks 21. oktoobril oli Eesti jalgrattaspordi kuldaja üks tähelepanuväärsemaid esindajaid, Elvas sündinud Kalju Koch (26.02.1942).

Kui 1956. aastal Elva Lastespordikool avati, oli üheks seal harrastatavaks alaks jalgrattasõit, millest huvitatud poisse oli väga palju, aga rattaid oli vähe. Ja nii tuli Kalju Kochil vahel oodata üle nelja tunni, enne kui järg temani jõudis ja

ratta selga sai istuda. Selle ooteaja sisustas ta siis jooksmisega. Et Kalju Koch (*pildil*) oli väikest kasvu poiss, siis pidi ta sõitma ilma sadulata, sest tema jalad lihtsalt ei ulatunud sadulast pedaalideni. Sadula asemel kasutas ta istumise all patja.

Tema lapsepõlveaeg oli raske ja tuli ka tühja kõhtu kannatada, aga visadust jätkus. Kahe aasta pärast oli 253-st poisist rattasõitu harjutama jäänud vaid üks poiss ja see oli Kalju Koch.

Sõjaväe ajateenistusse võtmisega sattus spordis juba esimesi tulemusi saavutanud Kalju Koch Riia Spordiroodu, mis mõjus tema sportlikule karjäärile igati soodsalt. Mehhiko OM-i eel oli ta NSVL-is saavutanud sellise taseme, et lootis olümpiale saamist, kuid NLiidu koondisse teda paraku ei arvatud. Kompensatsiooniks selle eest pakuti talle võimalust osaleda Tour de Aveniril.

Eestlaste rattasõidu tase oli sel ajal siiski väga kõrge ja näiteks 1966. aasta MM-il kuulus NLiidu koondisse viis eestlast. 1967. aastal oli Kalju Kochi sportlik vorm kohe niivõrd hea, et teda peeti siis NL-i parimaks jalgrattasõitjaks.

Rattasõiduga tegeleb Kalju Koch kuni tänase päevani. Näiteks 1991. aastal sai ta MM-il seenioride arvestuse kaks võitu. Kui küsiti Kalju Kochi praeguse sportliku vormi kohta, kostis ta, et tuleb tõdeda, et praegu "annab järgi" igalt poolt – käia on ka raske, aga rattaga sõita saab, südamestimulaator aitab elus püsida. Praegu sõidab ta päevas nii umbes 40-50 km, kuid tempo on aeglane.

Eesti rattasõidu tipp-tase ei ole tema sõnul ohus, klubid tegutsevad aktiivselt. Näiteks Tartu rattarallil osaleb kuni 3000 sõitjat.

Kokkuvõtteks ütles Kalju Koch (*pildil*), et sport annab tervise ja sport ka võtab tervise.

MEENUTAMAS MADIS TOOTS

7. novembri seltsipäeval ESOMis jagas oma meenutusi Saadjärvel juba neli aastakümnet nii suvel kui talvel purjesporti arendanud Madis Toots (*pildil*).

Madis Toots sündis 24. septembril 1955. aastal Tartus ja kooliteed käis 3. koolis. Koos pinginaabri Jüri Tikuga tegi ta esimest tutvust purjetamisega 12-aastaselt Georg Vanamõlder käe all Võrtsjärvel. Seal algas ka tutvus purjeentusiasti Valdeko Särega. Üsna pea jõuti ka poiste omavaheliste võistlusteni, kus Madisel läks üsna hästi, mis innustas veelgi enam alaga edasi tegelema.

1977. aastal ostis Avangardi kolhoos kaks pruugitud Finn-klassi jahti, millest Madis ühe tegi sõidukorda ja hakkas sellega ka võistlema.

Kui 1978. aastal lähenevast olümpiaregatist mõjutatuna avati ülikooli kehakultuuriteaduskonnas purjespordi eriala, sai ka Madisest üliõpilane. Talle on meelde jäänud see, et sisseastumiskatsetel 1000 m jooksu lõpetas ta rindrinnalt hilisema tuntud purjetaja Alar Volmeriga võrdse ajaga täpselt kolm minutit. Elu siiski ei võimaldanud päevakoolis käia, sest tuli ka leiba teenida. Õnneks tuli sobiv pakkumine hakata Tartu Pioneeride majas noori tehnikahuvilisi õpetama ja seal koos noorte entusiastidega ehitas ta aastatel 1978–1983 nii mõnedki purjelauad, sest purjelauasõit oli just Eestis hoogu kogumas. Purjelauaga sõitmas käidi Tartule lähemal asuval Saadjärvel. Madis Tootsi edukaimaks õpilaseks oli MM-il 1985 Windglider-klassis (üle 70 kg) hõbemedali ja kaks NSVL meistrivõistluste hõbedat (1986, 1987) võitnud purjelaudur Toomas Sada.

1983. aastal kutsuti Madis Toots Saadjärve kallastel asunud Avangardi kolhoosi spordimetoodikuks, üheks ülesandeks kohalikele noortele purjetamistarkuste jagamine. Selleks oli vaja püsti panna Tartu Kalevi Jahtklubi maja, mis suuresti ühiskondliku jõuga valmis järgmisel aastal. Sellel 1984. aastal sai Madis kätte ka ülikoolidiplomi ja seega oli ta nüüdsest kõrgharidusega purjesporditreener, muide lõpetas ta koos nüüdse elitreeneri Rein Ottosoniga.

Nii saigi Madis Tootsist elanik Saadjärve kaldal, kuhu ta omale ka kodu ehitas. Palka hakkas ta saama purjesporditreenerina Tartu Kalevist. Paljude hulgas on ta esimesi purjetamistarkusi jaganud ka Krista Kruuvile, kes olümpiamängudel Barcelonas 1992. aastal jõudis 6. kohale.

1980. aastate keskel oli Eestis üks populaarsemaid noorte purjetamisvõistlusi Optimist klassile ETV Reklaamiklubi ja ajalehe Noorte Hääle auhindade korraldatud regatt Tallinnas, Harku järvel. Suureks saavutuseks võiks nimetada kohalike Saadjärve poiste võite sellel regatil: 1985. Vahur Jurss ja 1986. Marek Aaviku.

Saadjärvel tegutses 1980. aastate teisel poolel ka Tallinna purjespordikooli filiaal. Osaleti kuue noorsportlasega ka üleliidulistel spordilaagrites ja võistlustel Mustal merel, kuid aastakümne lõpul, 1990. aastate alul aktiivne purjespordialane tegevus Saadjärvel soikus.

Korraks (1995–1998) viis elutee Madis Tootsi tagasi Tartusse Noorte Tehnikamaja direktoriks. Sealseid võimalusi kasutas Madis ära hoogu võtnud jääpurjetamise sõiduvahendite tegemiseks. Kui Jahtklubi Merikotka treener Valdeko Säre tegi laste jääpurjekaid Optiliug puust, siis Madis koos Hando Kruuviga astusid sammu edasi – tegid neid samu sama purjega, hilisema nimega Ice-Optimist klassi laste jääpurjekaid metallist: alumiiniumtorust olid nii pikki-kui ristitala ja peal klaasplastist gondel.

Sellel ajal valiti Madis ka Tartu Kalevi Jahtklubi juhatuse esimeheks (1996–2012). Ta hoidis kõrgel Tartu Kalevi Jahtklubi lippu, mis väljendus Saadjärvel heal tasemel võistluste korraldamises nii suvel purjetamises kui talvel jääpurjetamises. Heaks näiteks on 1988. aastast rahvusvahelise jääpurjetamise Saadjärve GP-de ja purjetamises kolmeetapiliste Saadjärve Karikavõistluste korraldamine. Need võistlused olid väga populaarsed ja osavõturohked aastakümneid.

Madis Tootsil on suuri teeneid, et Saadjärvel talvised jääl purjetamise võimalused avardusid, mis tõi selle ala juurde järjest rohkem noori. Selle krooniks oli otsus korraldada 1999. aastal Laste I Euroopa meistrivõistlused jääpurjetamises just Saadjärvel, kõik ettevalmistused olid juba tehtud aga kahjuks Ilmataat otsustas selle plaani rikkuda ja ilmastikuolude tõttu viidi see võistlus viimasel hetkel üle Pärnusse.

Jätkus koostöö Tallinna Purjespordikooliga ja ühiste laste purjelaagrite korraldamine. Aastatel 2000–2012 olid Tartu purjetajad aktiivsed osalised Eesti tähtsamatel võistlustel, mitmed Saadjärvel Madis Tootsi käe all alustanud jõudsid vabariigi paremikku.

Kahjuks pole Saadjärve purjetamisvõimalused ajaga suutnud sammu pidada. Tartu Kalevi jahtklubi maja on amortiseerunud, viltugi vajunud, kuid uue ehitamisest ei saanud asja. Kuigi projektki oli juba olemas, ei mahtunud see asja otsustajate finantsplaanidesse. Paistab, et ka vallal pole piisavat huvi tuua lapsi purjetamisharrastuse juurde (st puudub finantstugi) ja nii on ka lastega tegelemine jäänud soiku, kuigi Saadjärv oleks selleks ideaalne paik.

Madis Toots teeb veel koolitusi peamiselt täiskasvanutele suvel paari purjekaga ja mõnevõrra ka talvel jääpurjetamises, aga viimastel aegade toob talle tegelikult leiva lauale omaehitatud pontoonparvedega Saadjärvel lõbusõitude korraldamine.

KOHTUMINE EVF SPORDIDIREKTORI KERT TOOBALIGA

Ellen Liik

18. novembril kohtusid Tallinna spordiajaloo seltsi liikmed Eesti teeneka võrkpalluri Kert Toobaliga. Rahvusmeeskonna kauaaegne kapten ja Eesti võrkpalli esindusnägu Kert Toobal otsustas sportlaskarjäärile joone alla tõmmata ning asus 2022. aasta sügisel tööle Eesti Võrkpalli Liidus spordidirektorina.

1979. aasta 3. juunil Paides sündinud Kerdi lapsepõlves oli esikohal hoovisport, tegutsemine kodu lähedal staadionil kõikide aladega. Võrkpalli treeninguid alustas Kert treener Villi Vantsi juures Järvamaa spordikoolis ja seal

ta kohe silma ei paistnud. Türi võrkpallipoisid ei olnud vabariigi paremate hulgas. Edasi aga kulges kõik tõusvas joones. Peale Türi gümnaasiumi lõpetamist 1997 õppis ta TPÜ KKT-s, kus hakkas tulema ka edu.

Siinkohal ESBL-i abil väike ülevaade legendaarse Eesti võrkpalluri mitmekülgsustest tegemistest ja saavutustest:

Kert Toobali (pildil koondise kaptenina platsil 2016) esimene suurem edu tuli rannavõrkpallis 1998. aasta juunioride EM-il hõbedavõiduga. Täiskasvanute hulgas jõudis ta Eesti meistritiitlini aastatel 2000–02 ESS Pärnu Võrkpalliklubi ja ligi 20-aastase vahega 2021–22 Bigbank Tartu meeskonnas. Võimeka sidemängijana sai

temast Eesti koondise raudvara ja meeskonnakaaslaste usaldust kinnitab kaptenipael aastatel 2009–21. Koondises on ta sellel pikal perioodil jõudnud platsile kaugelt üle 300 korra. Kuulunud 2009 (14.), 2011 (12.), 2015 (11.), 2017 (13.) ja 2019 (24. koht) EM-i finaaltourniiril mänginud, Euroopa liigas 2016 ja 2018 1., 2015 ja 2019 4. ning Maailmaliigas 2017 III grupis 1. koha saanud Eesti meeskonda. Aastatel 2004–19 mänginud ka mitmetes klubides Prantsusmaal, Soomes, Belgias, Poolas ja Türgis. Aastatel 2004 ja 2015 tunnistatud vabariigi parimaks võrkpalluriks. Olnud 2016–24 EOK sportlaskomisjoni liige. Tema panust Eesti võrkpalli on tunnustatud Riikliku spordipreemiaga 2016, Valgetähe IV klassi teenetemärgiga 2018 ja EOK teenetemärgiga 2023.

Peale endale Eestis võrkpallurina nime tegemist suundus Kert 24-aastaselt mängima välismaale 15 aastaks. Ta mängis erinevate maade erinevates klubides kogudes erinevaid kogemusi, ka tuli kohaneda erinevate maade tingimustega. Kõige probleemsemad olid olud Türgis, kõige kvaliteetsem võrkpallielu oli

Poolas, kõige rohkem meeldis talle Prantsusmaa, Soome oli kõige tuttavam ja Belgias olid väga kvaliteetsed treeningud. Kõikides klubides toimus ÜKE jõusaalis ja ettevalmistav osa oli teaduslikult üles ehitatud. Eestisse tagasi tuli Kert 2019 aastal.

Kohtumisel arutati ja peatuti erinevatel teemadel. Taheti teada, millised on Kerdi ülesanded EVF-s? Minu poolt väike ülevaade EVF-i sekretariaadist, sellega saab tutvuda ka Volley.ee kodulehel: *EVF-i sekretariaadis ja projektijuhtidena töötab 10 inimest, tehniline sekretär on Ülle Kama. Eesti võrkpallis tegutseb 8 toimkonda, (kohtunike, treenerite, koolituse, sporttehniline, rannavõrkpalli, naiste liigad, meeste ML, veteranid), kes kõik aitavad korraldada võrkpalli elu Eestis.*

Kerdi ülesandeks on suhelda koondiste treeneritega, tegeleda võistluste ettevalmistamisega, koolitustega ja kõikide arendustegevustega.

Kohtumise käigus toimus arutelu erinevatel võrkpalli teemadel. Peatuti võrkpallimängu ajaloolises muutumises. Omaaegne mängijate universaalsus on asendunud spetsialiseerumisega. Kas see muudab mängu ilu? Ilmselt on see vaatajate otsustada. Kokkuvõttes on see seotud võrkpalli mängutaktika arenemise ja võistlusmääruste muutumisega.

Taheti teada, kuidas Kert hindab sidemängijat? Kert arvas, et sidemängijat saab trennida, aga on vaja aega söödutehnika õppimiseks ja eriline mänguvaist on sidele vajalik.

Tunti huvi ka Audentese osatähtsusest noorte võrkpallis. Kerdi arvates on Audentese roll oluline, kooli täitumine on hea ja soovijaid jagub.

Tunti huvi, kas alaliit saab suunata kõrgkoolide võrkpallielu. On tekkinud olukord, kus eriala tudengid ei saa harjutada oma ülikooli treeningutel, ülikooli võistkonnad on komplekteeritud klubivõrkpalli põhimõttel. Kõrgkoolid siiski korraldavad ise oma võrkpallielu.

Eakamate võrkpallihuviliste soov on näha TV-s rohkem võrkpalli ülekandeid, kindlasti ka naiste mängu.

Soovime Kert Toobalile (pildil kohtumise tänutäheks saadud ESAS trükistega) sama edukat tegutsemist vabariigi võrkpallielu juhtimisel ja probleemide lahendamisel nagu ta tegutses mängijana.

Õnnitlus Eesti võrkpallile 105. sünnipäeval! 14. detsembril 2024 tähistas Eesti võrkpall pidulikult oma 105. tegutsemisaastat Tartus Ahhaa keskuses toimunud Galal.

Lisainfoks: 29. novembril asus EVF-i peasekretäri kohuseid täitma spordidirektor Kert Toobal, sest senise peasekretäri Ivar Lillebergi töökohustused lõppesid 1. detsembrist ja uut pole veel valitud.

ESAS TÄISKOGU KOOSOLEK JA XVIII KONVERENTS

Matis Song

Järjekordne Eesti Spordiajaloo Seltsi täiskogu leidis aset 28. novembril 2024 Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi 3. korruse saalis (*pildil vaade saali*).

Koosoleku juhatajaks valiti **Daimar Lell** (*pildil*) ja protokollijaks **Matis Song**. Täiskogul osales 36 seltsi liiget.

Esmalt tegi spordiajaloo seltsi esimees **Enn Mainla** ettekande seltsi 35-aastasest tegevusest. Ta alustades tänase organisatsiooni eelsest ajast. Eestis hakkas spordiajaloo huvi kasvama pärast Spordimuuseumi loomist 1963. aastal. Asi hakkas tõsisema ilme võtma pärast 1971. aasta novembrit, kui avati spordimuuseumi põhinäitus ning hakati spordiklubide ja Eesti Spordiveteranide Koondise kaudu otsima spordiajaloo huvilisi, koguti teavet ning püüti tagada huvitavate eksponaatide jõudmist spordimuuseumi kogusse.

1973. aastal sai alguse tänase spordiajaloo seltsi eelkäija SÜKUR ehk Spordimuuseumi Ühiskondlik Kehakultuuriajaloo Uurijate Ring. 1978. aastal alustati just SÜKURi liikmete toel spordimuuseumi konverentsidega. SÜKURi 1983. aasta koosolekul valiti ringi etteotsa Tartu Riikliku Ülikooli kehakultuuriteaduskonna spordiajaloo õppejõud Valter Lenk.

1980. aastate lõpu poliitilistes muutustes küpses otsus, et on tarvilik teha iseseisev spordiajaloo uurijate ühendus. Eesti Spordiajaloo Seltsi asutamiskoosolek leidis aset 28. novembril 1989 ning asutajaliikmeid oli 37. Tänapäevani on seltsi ravis neist kolm – Aime Pärnakivi, Tiit Lääne ja Enn Mainla.

SÜKUR-i töökoosolekust osavõtjad Tartus Ajalooarhiivi trepil 13. IV 1984: esireas (vasakult) J. Mandre, O. Juhansoo, E. Sepp, T. Kalvik, K. Voolaid, A. Avarlaid (Mardla), S. Saub, L. Teksel, S. Roosma, E. Hiisjärv, A. Pärnakivi, ?; teises reas Ü. Tõlp, O. Puri, A. Annert, R. Naarits, A. Tiik, A. Tähnas, M. Vellama, H. Kermik, H. Erm, R. Toomsalu, E. Mäepalu, ?; taga V. Kajak, V. Lenk, V. Ehatamm, A. Männiste, P. Pullerits, O. Lahi, S. Oll, A. Jürisson, A. Vahisalu, E. Remmel, E. Kübarsepp, E. Mainla, O. Langsepp, E. Kallas, J. Otsason, V. Pak, A. Nieländer ja E. Millert

28. XI 1989 valitud ESAS juhatus: istuvad (vasakult) laekur Kaie Voolaid, esimees Arnold Vaiksaar, sekretär Maret Bogun; seisavad liikmed Sulev Oll, Oliver Puri, Tiit Lääne, Ants Kala, Enn Mainla ja aseesimees Valter Lenk

35 aasta jooksul on seltsi tegevuses liikmetena osalenud 315 inimest, kellest naisi on olnud 72 ja välisliikmeid 14. Täna sel päeval on liikmeid 131, millele lisandub juriidilise liikmena Spordiajaloo Klubi Alfred. Seltsi ajaloo jooksul on ühel või teisel põhjusel välja langenud 185 liiget, kellest 137 puhul on liikmelisuse lõpu teinud surm. Paljude spordiajaloolaste kõrge eea tõttu on kahjuks see paratamatus. Tänavugi on lahkunud sel põhjusel Heiki Kuigo ja Einart Alus.

Seltsi on juhtinud 35 aasta jooksul kolm inimest: 1989–1999 Arnold Vaiksaar, 1999–2001 Valter Lenk ja alates 2001. aastast on esimehe ametis olnud Enn Mainla.

Kuna ligi pool liikmeskonnast elab või on elanud pealinnas või selle ümbruses, siis 1993. aastal pandi alus ESASi Tallinna osakonnale, mida esimesed kaheksa aastat vedas Ants Kala ja pärast seda on selle eest hoolitsenud Rein Järva.

Seltsi liikmeskonnast suurema osa moodustavad spordiseeniorid, kellest enamus on maitsnud kas õpetaja, treeneri või spordijuhi leiba. Spordiajakirjanike on olnud mõnel hetkel paarkümmend. Spordiajaloolase teaduskraadi liikmetega väga uhkustada ei saa, aga muudel aladel on teaduskraadideni jõutud rohkem. Aegade jooksul on meie seltsi liikmeskonda rikastanud ka üks akadeemik – Anto Raukas ning viis endist vabariigi kõrgeimat spordijuhti – Juhan Mandre, Heino Sisask, Juhan Unger, Mati Mark ja Neinar Seli.

Spordiajaloo seltsi liikmeskonda iseloomustab eakus, üle 90-aastaseid on 10. Kõige arvukam vanusegrupp 131 liikmelisusega seltsis on 70–79 aastate seas, neid on 46. Järgneb 80–89 eluaastat, kus osalejaid on 44 ja siis kuuekümnendates on 16 ja viiekümnendates 7 liiget ning esimene juubel on pidamata ainult 8 liikmel.

Enn Mainla tõi oma ettekandes esile et ESAS on olnud aktiivne spordiajaloo kogumisel ja talletamisel, kuigi see pole alati olnud kõige lihtsam. Aastatel 1977–2016 korraldati spordimuuseumi ja spordiajaloolaste ühisel jõul 39 korda spordiajalooliste teatmematerjalide kogumise võistlusi, mille tulemusel on spordimuuseumisse talletunud mitu tuhat lehekülge ajaloolist materjali.

Mainla rõhutas, et positiivse poole pealt tuleb ära märkida seltsiliikmete seas väga aktiivset raamatute avaldamist, nii et ühe inimese kätte haardeulatusest ei piisa selle riigis laiuse mõõtmiseks. Teoste väljaandmise poolest on eriti silmapaistvad olnud Tiit Lääne, Ruudi Toomsalu, Eugen Piisang, Erlend Teemägi, Juhan Maidlo, Vello Lään, Aarand Roos, Tiit Karuks, Uno Aava jt.

Eesti Spordiajaloo Seltsi toimetistena on ilmunud 11 numbrit (10 koostöös Eesti Spordimuuseumiga). Tiit Lääne eestvedamisel prooviti 1990. ja 1991. aasta vahetusel käivitada oma ajalehetegu, kuid üritus takerdus peale kahe numbrit “Eesti Spordilugu” ilmumist. Tänapäeval on see ilmselt rariteet, kuigi tollal oli tiraaž 10 000 eksemplari. Ajalehte on õnneks edukalt asendanud ESASi Teatajad, mida on alates 1993. aastast ilmunud kokku 111 vihku, kokku 2114 leheküljel.

E
E
S
T
I

S
P
O
R
D
I
A
J
A
L
O

S
E
L
T
S
I

X
X

A
A
S
T
A
P
Ä
E
V

2
8
.
1
1
.
2
0
0
9

Seltsi XX aastapäeva tähistamisest osavõtjaid ESMis (vasakult): I reas Ants Promet, Malle Tampere, Nora Kutti, Valter Lenk; II Vello Pluum, Viive Reesar, Linda Martis, Mai Luik, Aime Pärnakivi, Jaan Ahi (ees); III Aigar Saliste, Ilmar Taluste, Endla Peets, Ille Palm; IV Aime Tobi, Enn Mainla, Agnes Sirkel, Anto Raukas; V Erlend Teemägi, Merike Rõtova, Evi Krass, Eerik Müts; VI Gustav Kiristaja, Ago Kallandi, Eduard Virkus, Olaf Langsepp; VII Osvald Mõttus, Rein Järva, Vello Lään, Uno Aava, Juhan Maidlo; VIII Evald Mäepalu, Peeter Kaseoja, Heldor Käärats, Lembit Pettai; IX Helle Artel, Erik Lillo, Ilmar Voltri, Priit Neeme; X Johannes Miller, Tiit Lääne, Daimar Lell ja Aare Oja

Alates 1995. aastast on peetud seltsi teaduskonverentse, mida on toimunud tänaseks hetkeks juba 18. Aastat 2016 toimuvad need igal aastal. Enamasti on neid korraldatud Tartus, kuid kaks korda on need toimunud Tallinnas ning korra Põltsamaal ja Viljandis. Ettekandeid on peetud üle 150 külaspordist kuni olümpiamängudeni. Oma ajaloopäevi on aegade jooksul korraldanud Rapla, Viljandi, mõned ka mujal, kuid kõige järjekindlamalt on 29 aasta jooksul oma ajaloopäevi teinud Pärnu Vambola Remmeli, Priit Neeme ja Enn Halliku vedamisel.

Tartus toimuvaid spordimuuseumi seltsipäevi on olnud novembri lõpu seisuga 293 ning kokku on olnud 306 esinejat 401 etteastega. Tallinnas on alates 1999. aastal peetud seltsiõhtuid kokku 158 ning on käinud 143 esinejat. Lisaks on peetud kokku 41 koolituspäeva ning aastast 2002 ka 23 suvekooli kaheksas erinevas paigas.

Enn Mainla peatus ka rahvusvahelisel tegevusel. 1992. aastal ühines ESAS ülemaailmse spordiajaloolaste katusorganisatsiooniga ISHPES. Kokku on osaletud ISHPESI konverentsidel-seminaridel 21 korral 14 riigis ning kaheksa ESASi liiget on pidanud kokku 32 ettekannet. Seltsi ajaloo üheks tipphetkeks on 2008. aastal Tartus korraldatud ISHPESI IX seminar. Eriti tihedad sidemed on olnud Soome spordiajaloolastega.

Seltsi eestvõttel on aidatud Eesti spordiajaloo valgeid laiike likvideerida. Mainla rõhutas oma ettekandes eelkõige kolme Eesti Spordi Aastaraamatut, mis ilmusid seltsi eestvõttel. Eesti Spordi Aastaraamatud aastatest 1940–1949, 1950–1955 ja 1918–1940 ilmusid vastavalt aastatel 2007, 2008 ja 2015. Samuti pole ESAS kõrvale jäänud Eesti Spordi Biograafilise Leksikoni ilmumise juurest aastatel 2001, 2002 ja 2011.

Enn Mainla rõhutas et Eesti spordiajaloo üldistamisse on andnud oma panuse 2018. aastal vabariigi 100. aastapäeva sarjas ilmunud Märt Ibruse “Eesti spordi 100 aastat” ning spordimuuseumi ajaloolaste Kaarel Antonsi ja Kalle Voolaidi akadeemilisem käsitlus “Eesti spordi lugu”.

ESASi eestvedajana Mainla rõhutas tänumeeles, et seltsi finantse on aidanud ree peal hoida eelkõige Eesti Kultuurkapital, samuti on abistanud Eesti Olümpiakomitee ja kultuuriministeerium ning mitmed annetajad.

Tallinna osakonna elust tegi tavapärase aastaülevaate osakonna esimees **Rein Järva**, kes tõi välja, et poolesajale osakonna liikmele annab eeskuju jätkuva kirjutamisvormiga kõrgeeline autosporditegelane Uno Aava. Järva ise on koos Märt Ibrusega koostanud Eesti meeste korvpallikoondise mängu koondava teose “Eesti korvpallikoondis – ESIMENE SADA”. Liikmeskonna kasvatamise ja noorendamise eesmärgil on viimastel aegadel üritatud meie organisatsiooni lõimida ka meie nimekaimulühendiga ESAS, so Eesti Spordiajakirjanike Seltsi liikmeid, kuid kahjuks seni tulutult.

Täiskogul lõpetuseks jagati ka tunnustusi. ESASi auliikmeks valiti Pärnu jooksu- ja spordihing **Priit Neeme**. Kiidutunnistused pälvisid **Märt Ibrus**, **Rein Järva**, **Rait Männik** ja **Johannes Vedru**. Tänukirjad said **Enn Hallik**, **Toivo Järvis**, **Peep Kruusmaa**, **Mait Luha**, **Tiit Lääne**, **Peep Põldvee**, **Aime Pärnakivi** ja **Vladimir Šokman**.

Peale pisikest vaheaega jätkus päev **Eesti Spordiajaloo Seltsi XVIII konverentsiga** (*pildil vaade saali*), millest allpool lühiülevaade.

Kui viimased ESASi konverentsid on käsitlenud eelkõige 0 ja 5-ga lõppenud Eesti spordiajaloo seotud tähtpäevi, siis seekord oli ettekannete fookus esmapilgul hajusam. Aga ainult esmapilgul, sest kolmes ettekandes sai suure tähelepanu osaliseks Pärnu.

Kuid esmalt oli **Tiit Läänel** (*pildil*) esitamisel tähtpäevaline ettekanne. Ülevaate sai saja-aasta tagune Pariisis olümpialkäik ehk “**Kuidas vutimeeskond sada aastat tagasi Pariisis luurel käis**”. Iseenesest on Eesti jalgpallimeeskonna käigust räägitud ennemgi ja napp 0:1 kaotus USA-le Valenciennes’i väljakul on pea kõigile Eesti jalgpalli poolehoidjale teada. Kuid Lääne lõi Eesti koondise reisile oma konteksti – Eesti koondis oli debüüdi saanud alles neli aastat tagasi, käik oli rahaliselt küllaltki kulukas, koondisesse saamine oli küllaltki konfliktne (välja jäi mõnigi tähtmängija). Samas tõusis esile noor tulevikutäht Evald Tipner. Mees, kes olümpiakohtumises Eesti väravat veel ei kaitsnud, aga tema reispäevik andis seikluslikule tuurile oma fluidumi. Märkimisvääriv on ka see, et Pariisi 1924. aasta jalgpalliturniir on

jäänud ainsaks korraks, kui kõik kolm Balti riiki (Eesti, Läti, Leedu) on olnud ühel pallimängualal korraga võistlustules. Kõigil kolmel Balti tiimil jäi osaks üks mäng. Esimeses ringis mänginud Eesti kaotus USA-le ehk 0:1 oli täiesti viisakas, sest Leedu kaotas tulevasele olümpiahõbedale Šveitsile 0:9 ja esimeses ringis vaba olnud Läti kaotas teises ringis Prantsusmaale 0:7. Eesti jalgpallikoondis oli registreeritud ka 1928. aasta Amsterdami olümpiamängudeks (kvalifikatsiooniringis oleks kohtunud Hispaaniaga), aga seda peeti kulukaks ettevõtmiseks ja seal jäi kahjuks osalemata.

Pikaaegne spordijuht ja poliitik **Ants Veetõusme** (*vasakpoolsel pildil*) andis oma ettekandes “**Tänane EOK ühinenud Eesti**

Spordi Keskliidu ja Eesti Olümpiakomitee järeltulijana” ülevaate vajalikust, kuid pisut valulisest ühinemisest kahe võimsa Eesti spordiorganisatsiooni vahel. Veetõusme ettekandele assisteeris samuti pika staažiga spordijuht **Toomas Tõnise** (*parempoolsel pildil*). Viimase sõnul oli selline ühinemine ääretult vajalik samm, kuna see tagas selgema Eesti riikliku spordirahastuse ja organisatsioonilise struktuuri.

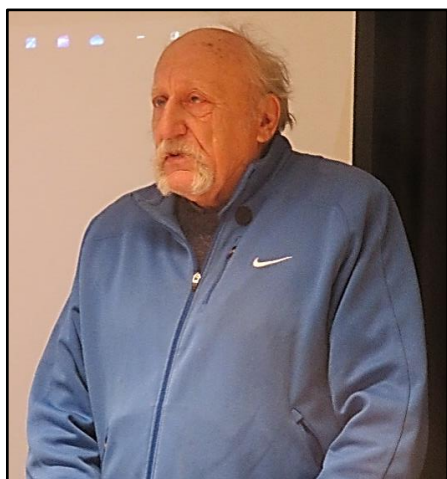
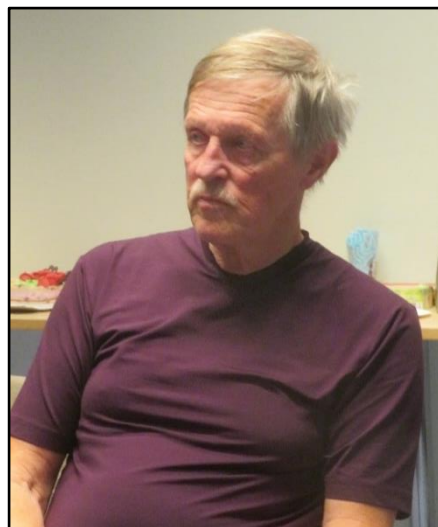

Järgnes ettekannete näol niinimetatud Pärnu plokk. Esmalt kaks vägagi värvikat sõudmisettekannet. Teenekas sõudetreener **Jaan Tults** (*pildil*) andis

kronoloogilise ja detailse ülevaate meie koondise sõudmisest sel sajandil ehk

“Pühast Lehmast Endreksoni ja Raja viimase tantsuni”. Tultsi jutust tuli välja, et Eesti sõudmise tippupürgimine vääriks omaette seriaali – tugevad ja andekad sõudjad põrkumas oma egodega teineteise vastu, aga kõigest hoolimata saab head paatkonnad kokku liimitud ning medalid võidetud. Olümpiamedalite kõrval hindas Tults kõige väärikamaks hoopistükkis 2007. aasta U-23 MM-kulda meeste kaheksapaadis, sest kus väike maa saab sügavate traditsioonidega alal nii lihtsalt välja panna kaheksa tugevat selli.

Kauane Pärnu spordiajakirjanik **Enn Hallik** (pildil) kõneles temale omase otsekoheusega sama otsekoheusest mehest, kunagisest sõude-treenerist Mihkel Leppikust ehk ettekande nimeks oli **“Raamatusse raiutud sõudelegend Mihkel Leppik”**. Pika elu elanud värvikas Pärnu Dünamo ja Pärnu

Sõudeklubi treener Leppik (1932–2021) oli kirklik sõudemees, kes andis endast alati 100 % ja ootas seda sadat protsenti ka teistelt. Mõnes mõttes ta oli mees minevikust, diplomaatiale mitte eriti suruv, olekult ergas ja jõuline, kuid siiski soe natuur. Tema õpilaste seast olgu nimetatud Aino Pajusalu, Tiit Helmja, Jüri Jaanson ja Tõnu Endrekson. Kindlasti tasub osta ka Enn Halliku värsket raamatut “Mihkel Leppik. Sõudmisele antud elu.”

Vastne ESASi auliige **Priit Neeme** (pildil) tegi ülevaate **“Pärnumaa rahvajooksude kestvuse fenomen”**. Sellest koorus välja tegemise tahe ja osalemise tahe. Lõputu entusiasm ka siis, kui oli majanduslikult päris raske. Pärnu linnas toimuvate aastajooksude ja sarjade ajalik kestvus on Eestis omaette vaatepilt.

Päeva lõpuks esitlesid korvpalliloolased **Märt Ibrus** ja **Rein Järva** (pildil) ahjuvärsket titaanlikku teost **“Eesti korvpallikoondis – ESIMENE SADA 1924–2024”**, kus on statistiliselt sees kõik Eesti ja ka Eesti NSV meeste korvpallikoondise ametlikud mängud. Raamat, milles leiduva info kokkusaamine polnud sugugi lihtne. Ning loodetavasti see jõuab paljude korvpallihuviliste lugemislauale.

SELTSPÄEVAL JAGAS MEENUTUSI REET SAHKU

Reet Linkberg

5. detsembri seltsipäeval ESOMis oli oma elutee eredamaid mälestusi jagamas võimlemispedagoog Reet Sahu (*pildil*).

Endast rääkis ta järgmist, mida hiljem pisut täiendas:

Elu paradoks on selles, kui palju ikka oleneb sellest, mis aega ja kuhu oled sündinud. Minu sünniaasta 1942 näitab seda, et sündisin sõja ajal. Perekont elas Märjamaa lähedal Raplamaal, Orgita külas Matsu talus. Toimus peale sõda sundkollektiviseerimine, kolhooside moodustamine. Minu vanematel oli korralik kolme hobusega, paljude lehmadega talu. Loomalaut ja sigala olid valminud alles 1938. aastal, korralikud maakivist ehitised. Lehmad tuli anda kolhoosi lauta, kus oli õnneks tubli perenaine ja hoolitses loomade eest hästi. Meie

lauta paigutati noorloomad ja ema oli siis noorloomatalitaja. Isa töötas veskis. Juba tol ajal oli meil kaevus elektrimootor, mis pumpas vee nii tupp, kui ka lauta paaki. Kuid 1949. aasta repressioonid ei jätanud puudutamata ka meie küla. Meie pere tunnistati kulakuks ja pidi oma talust lahkuma, samas teise tubli talu pere küüditati Siberisse.

Nii meie pere Kohtla-Järvele sattuski. Ema, isa, vanaema ja kolm last. Elukohaks barakk, kõik ühes ruumis, mida köeti põlevkiviga. Lapsed asusid õppima Kohtla-Järve 1. Keskkooli, mina 2. klassi ja vanem vend 3. klassi, noorem vend veel koolis ei käinud. Kooli võimla oli veel varemetes ja kehalise kasvatuse tunnid ja treeningud toimusid koridoris. Seal ma nägingi riistvõimlemise treeninguid. Vaike Vassil oli treener ja kutsus tüdrukuid treeningule. Sportvõimlemise treeningud toimusid tol ajal kõigis koolides ja linnades. See oli siis väga populaarne spordiala. 4. klassi tüdrukuna jätkasin sportvõimlemisega tõsisemalt Kusta Pärna ja Uno Jõesaare juhendamisel. Minu esimesed võistlused toimusid Narvas, kust saabusin koju diplomiga. Keskkooli lõpetasin 1961. aastal. Tolle aja poliitika oli niisugune, et kõik lõpetajad kohe tööle ja peale 2-aastast töötamist alles ülikooli. Riik vajab töökäsi kommunismi ülesehitamiseks! Kuid mõtte minna kehakultuuri õppima andis mulle hoopis keemiaõpetaja. Viimases

klassis ta tundis huvi, kuhu ma edasi lähen ja kuna mul polnud mingit plaani, siis soovitaski. Häid inimesi on minu eluteele sattunud.

Ülikooli astusin 1963. aastal ja lõpetasin 1967 treener-pedagoogina. Suunamise sain Kohtla-Järvele Laste ja Noorte Spordikooli sportvõimlemise treeneriks. Töötasin seal pool aastat, siis seoses elukoha ja pereseisu muutusega kolisin Tartusse. Töötasin algul pool aastat 1968. aastast Laeva 8-klassilises koolis ja 1969. aasta Reola 8-klassilises koolis kehalise kasvatuse õpetajana. Samal ajal olin ühe rühmaga ka Tartu Laste ja Noorte Spordikoolis sportvõimlemise treener. Siis jätkasin täiskohaga treenerina spordikoolis kuni selle ala likvideerimiseni 1976. aastal. Selle aja jooksul täitsid esimese järgu nõuded 6 tütarlast ja meistrikandidaadi nõuded üks. Elu on ikka täis ootamatusi – saanud kätte koondamisteate, istusin nukralt spordikooli koridoris pingil, kui minust möödus korvpallitreener Aino Hein ja lihtsalt küsis, mis istud siin? Kuulnud põhjust, ta lausa palus mind, et ma läheksin järgmisel päeval 10. keskkooli õppenõukogusse, sest seal vajatakse kehalise kasvatuse õpetajat. Ta oli lubanud ise minna, kuid ta ei tahtnud treeneritööst korvpallikoolis loobuda. Nii oligi tema poolt asjaajamised tehtud ja mul oli vaja lihtsalt kohale minna. Ees ootasid mind niisugused aktiivsed kolleegid nagu Hilda Vaiksaar ja Evi Merusk. Äärmiselt meeldiv töökeskkond, kuigi tööd oli palju. See oli võimlemispidude organiseerimise-tegemise aeg. Minu elukohaks oli Annelinn. Tööle tuli sõita kahe bussiga, mis tol ajal olid hommikustel tundidel üpris täiskiilutud.

Annelinna oli ehitatud kaks kooli, üks neist minu maja kõrvale. Tütart ootas ees koolitee alustamine. Koolid vajasid ka kehalise kasvatuse õpetajaid. Ühel augustikuu päeval olidki minu ootamatuteks külalisteks 15. keskkooli õppeala juhataja ja kehalise kasvatuse õpetaja Aili Rähn. Muidugi olin kohe nõus alustama tööd siin kodu lähedal. Tütrel oli veel üks aasta lasteaias käia ja siin ka koolitee ees. Keelte õpetamine oli populaarne ja see oli Prantsuse keele kallakuga kool. Nii alustasingi tööd Tartu 15. Keskkoolis (praeguses Descartes'i koolis) 1984. aastal ja töötasin seal 25 aastat kuni lõpetasin vastastikusel kokkuleppel 11. augustil 2009.

Oma tegemistest libises tagasihoidlik Reet Sahku siiski üsna kähku üle ja pühendas suurema osa oma meenutustest hiljuti lahkunud kursusekaaslastele. Tartus võimlemispedagoogina töötanud Maige Šoisist (28. XII 1944 – 5. XI 2024) oli juttu vähem, aga seda rohkem rääkis ta säravast isiksusest Ebe-Kai Aun-Oviirist (6. III 1944 – 26. VIII 2024). Ta oli kurb, et Ebest pole piisavalt räägitud, ta vääricks palju suuremat tähelepanu. Tõsi, Teataja lugejad mäletavad, et 2020. aastal oli Ebe ise valmis tulema Soomest oma sporditeest rääkima, aga COVID-19 puhang rikkus need ilusad plaanid ja hiljem saigi see koroona takistuseks.

Allpool kokkuvõtlikult Reet Sahku antud ülevaatest Ebe-Kai elukäigust:

Ebe-Kai Oviir sündis Tartus näitlejate Salme ja Paul Ruubeli peres. Ta oli oodatud laps. Kuna vanemad olid näitlejad, veetis Ebe-Kai palju aega vanaema juures. Vanaema oli range kasvatuse pooldaja, kasvas Ebe-Kaist korraliku hooliva inimese.

Ebe-Kai tutvus spordiga algas Viljandi Laste ja Noorte Spordikoolis, kus ta Jelizaveta Ranna õhutusel hakkas tegelema sport- ja iluvõimlemisega. Viljandi II Keskkooli lõpetamis järel jätkas ta 1962. aastal õpinguid Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonnas. Kitsamaks erialaks sai sportvõimlemine.

Samas teaduskonnas oli paar aastat varem alustanud õpinguid Rein Aun, kes oli juba ülikooli ajal kuulus sportlane, osaledes ka üleliidulistel võistlustel. Kuna noored õppisid ühes teaduskonnas, siis oli neil palju omavahelisi kokkupuuteid, eriti Kääriku laagrites. Lisaks sellele käis Rein Aun meelsasti vaatamas sportvõimlemise võistlusi, ka üleliidulise spartakiaadi ajal. Sealt sündis otsus – Rein Aun lubas naise võtta sportvõimlejate seast. Nii saigi teoks kahe noore abielu 1963. aastal. Ebe-Kai oli abielludes 19-aastane, 20-aastaselt sündis perre esimene laps, poeg Martin. Järgmisel aastal sündis tütar Liina. Kõrvalt vaadates elati ilusat elu.

Pärast ülikooli lõpetamist jäi perekond elama Tartusse, sest seoses Rein Auna Tokyo OM hõbemedaliga anti perele 3-toaline korter. Ebe-Kai sai treeneri töökoha Tartu Linna Laste ja Noorte Spordikoolis, lisaks tegi ta koostööd Tartu Ülikooli õppejõu Ethel Kuduga, kes oli loonud kehakultuuriteaduskonna juurde naisvõimlemise osakonna.

Kuna Etheli abikaasa Fred Kudu oli Rein Auna (*pildil koos treeneriga*) treener, siis tingis see seda tihedama suhtluse Kudude perega. Fred Kudu oli Reinule rohkemgi kui treener, ka hooldaja, kes teda õigele rajale suunas. Rein kippus energiat vales suunas kasutama, teda tuli kaitsta tema enda mõtlematute tegude ja ka mitmete pahede eest. Rein oli sage restoranide külastaja. Vahel juhtus, et restoranis kippus asi üle käte minema. Kuna šveitserid teadsid probleemi, andsid teada Fred Kudule ja Kudu tuli ning viis Reinu koju.

Kuna Rein viibis palju ka treeninglaagrites ja võistlusreisidel, siis lasus Ebe-Kail kogu laste kasvatus, lisaks muidugi oma treeneritöö. Saanud 1967 TRÜ KKT-st võimlemistreeneri kutse, oli ta tööl Tartu Laste ja Noorte Spordikoolis.

Sporditulemused andsid Reinule võimaluse saada autoostu loa. Et saadud Volgaga sõita, õppis ka Ebe-Kai autojuhtimise ära.

Kui pere vanim laps, Martin sai 7-aastaseks, kolis perekond Tallinnasse. Loodeti, et perre sünnib veel kaks last. Aga pealinnas elades ei olnud Reinu sõbrad kõige paremad, suurlinna tuled kutsusid ja polnud ka tuttavat toetavat perekonda nagu seda oli Tartus Kudude pere, kes hoiaks Reinu õigel rajal.

Ebe-Kai käis tööl 1973–80 Tallinna Tööjõureservide võimlemiskoolis ning 1977–80 oli ka ENSV Spordikomitees vanemtreener, siis neli aastat oli Tallinna

Linnahallis spordiosakonna juhataja, aga samal ajal laste kasvatamine oli endiselt peamiselt tema õlul. Pinge oli kasvanud üle pea ja peresiseste probleemide süvenemine viiski abielu lahutuseni.

Ebe-Kai leidis uue väljundi Soomes tänu linnahallis töötamise ajal tekkinud kontaktidele Espoo jäähalliga. Selle juhataja Rauno Haapasaariga kooselust sündis tütar Cristel 1985. aastal. Elu ämma majas ainult koduperenaiana siiski ei sobinud Ebe-Kaile ja nii ta muretses omaette elamise. Tööd leidis ta kohe oma erialal, temast sai kuni 2012. aastani tervisekasvatuse- ja spordiõpetaja Espoos. Tema sealse töö tunnustuseks anti talle 2019. aastal Soome Haridus ja Kultuuriministeeriumi kõrgeim autasu – kuldristiga teenetemärk (*pildil*).

Ebe-Kai oli nõudlik, samal ajal ka väga tubli treener. Ta oli aktiivne, suure empaatiavõimega, ületas elus igasugused raskused, mis tal ette tulid. Ebe-Kai oli äge naine, kes võitles terve elu. Ta empaatilisus, tähelepanelikkus kõigi ja kõige suhtes avaldus näiteks selles, et kui välispiirid polnud veel avatud, saatis ta Eesti võimlemistreeneritele ja nende rühmadele küllakutseid ja võõrustas neid Soomes alati külalislahkelt. Loomulikult oli ta tihedas kontaktis oma poja- ja tütreperedega, kes teda ka Soomes sageli külastasid.

1998. aastal abiellus ta Aare Oviiriga ja elati edasi Soomes. See oli Ebe-Kai elus jälle õnnelikum periood. Käidi palju koos reisidel, näiteks mitmel korral Indias. Viibiti palju Varblasse muretsesud suvekodus, kus sai koos olla oma laste peredega ja ka endiste kolleegidega Eestist, sest Ebe oli alati lahke võõrustaja. Kuid paraku 2012. aastal sai kõik otsa, ta jäi õnnetul kombel leseks.

Tihe kontakt kõigi oma järeltulijatega jätkus kuni viimase ajani. Martinil on ju kaks poega ja kolm tütart, Liinal tütar ja poeg ning Cristelil kaks tütart. Kokku 9 lapselast. Vanema tütre tütre Johanna peres on sirgumas ka juba neljas põlvkond. Nende kõigi jaoks oli ta alati olemas, alati valmis tuge pakkuma.

Ka viimased eluaastad veetis Ebe-Kai (*pildil koos oma sõbraga*) Soomes. Ta jalutas tihti mererannas, vaadates igatsedes Tallinna poole.

Oma ülevaate lõpetuseks lausus Reet Sahku, et tema on väga õnneliku saatusega, mis andis talle võimaluse teatud elu etapil, Oeestkätt ülikoolis õpingute ajal ja hiljem kolleegidena spordikoolis kõrvuti kõndida Ebe-Kaiga.

ESAS-i TEGEVUSKAVA 2025. AASTAKS

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

1.1. Seltsi tegevuse propageerimine ja liikmeskonna laiendamine	pidev	juhatus
1.2. Koostöö EOK-ga ja ESOM-iga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks	pidev	juhatus
1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega	pidev	juhatus
1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo toimkondade ellukutsumisele (uurijate leidmisele) ja alade ajaloo uurimisele kaasaaitamine	pidev	juhatus

1.5. Selgitustöö spordiorganisatsioonides oma materjalide (juhatuse koosolekute protokollid ja otsused, kirjavahetus, võistlusprotokollid jm) säilitamise olulisusest Rahvusarhiivis	pidev	juhatuse
1.6. Seltsi tegevuse info levitamine internetis, oma koduleheküljel, selle täiendamine	pidev	D. Lell
1.7. Seltsi tegemiste kajastamine pressis vahendusel	pidev	J. Vedru
1.8. Seltsi täiskogu koosolekute ettevalmistamine ja läbiviimine	8. mai ja 28. nov.	juhatuse
2. SELTSITEGEVUS		
2.1. ESAS-i seltsipäevad	graafik	juhatuse
2.2. Tallinna osakonna seltsiõhtud	graafik	TO eestseisus
2.3. Pärnu XXX spordiajaloo päev	aprill	kohalik aktiiv
2.4. ESAS-i 36. aastapäeva tähistav seltsi XIX spordiajaloo konverents	28. nov.	juhatuse
3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS		
3.1. Koolituspäev Tartus	8. mai	juhatuse
3.2. Koolituspäev Tallinnas	20. okt.	TO eestseisus
3.3. XXIV suvekool - Tartumaa Tervisespordikeskus	25.-26.juuli	juhatuse
4. UURIMISTÖÖ JA KIRJASTAMINE		
4.1. Teataja väljaandmine	iga kv	E. Mainla
4.2. Toimetiste nr 12 väljaandmise ettevalmistamine	I-IV kv	E. Mainla
4.3. "Eesti sisekergejõustik läbi aegade" koostamise jätkamine	I-IV kv	I. Voltri jt
4.4. Kehakultuurlase aastaraamatutes (1956–1995) Eesti sportlaste eesnimede taastamine	I-IV kv	TO eestseisus
4.5. Eesti spordi kronoloogia 1900–2024 (päevast päeva) korrigeerimine ja täiendamine	I-IV kv	R. Järva, D. Lell jt
4.6. Eesti spordi juhtorganite, komiteede, liitude, föderatsioonide jt koosseisud läbi aegade	I-IV kv	juhatuse ja TO eestseisus
5. MAJANDUSTEGEVUS		
5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatuse
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatuse

ÕNNITLEME 2025. AASTA JUUBILARE!

80 95 83

HANS TORIM

25. veebruaril

80 90 83

AGO KALLANDI
LEMBIT PETTAI
AIME PÄRNAKIVI
KALEV JAHNSON
HELGI PENSA
MAI LUIK

8. veebruaril
20. märtsil
5. juulil
9. septembril
15. detsembril
16. detsembril

80 85 83

REIN SULE
JAAN ROOMETS
JÜRI TAPPER
REIN PÕLDOJA

1. augustil
4. novembril
10. novembril
16. detsembril

80 80 83

ELLEN LIIK
REIN AULE
JAAN VEHLMANN
REIN JÄRVA

4. veebruaril
14. veebruaril
24. juunil
31. augustil

80 75 83

TÕNU JAGO
AIME LUUK
ENN HALLIK
RENE RINALDO

15. jaanuaril
3. juunil
5. augustil
17. septembril

80 70 83

URMAS MINN
AGO MIKUSSAAR
MADIS TOOTS
TAAGO PUNTSO

18. märtsil
12. juunil
24. septembril
28. novembril

80 65 83

ROBERT VÄLI

4. augustil

80 60 80

HANNES KORJUS
TIIT TIKERPE

20. mail
7. septembril

80 45 80

KALJU PLUUTUS
MARGUS SÖÖT

9. veebruaril
18. aprillil

80 35 80

JOHANNES VEDRU

4. detsembril

ÄRA UNUSTA !

ESAS täiskogu otsusel on **2024. aastast liikmemaks 15 eurot (pensionäridel 10 eurot)**. Endiselt on liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad. Liikmemaksu vabastus kehtib ka auliikmetele. Loomulikult liikmemaksust vabastatutel jt **pole keelatud seltsi oma panusega toetada**. Seltsi sisseastumismaks on **5 eurot**.

Täname neid, kes on liikmemaksu kenasti tasunud! Kahjuks on mõned seltsikaaslased, kes seda pole märganud teha, aga nüüd on küll kätte jõudnud viimane aeg. Muidugi oleks kena, kui liikmemaks laekuks alati **esimese kvartali jooksul**, siis on kindlam uue aasta tegemistele vastu minna.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002 SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainla (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 59196767).

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESAS kodulehtedel ilmunud materjale
Fotod: ESOMi ja ERMi kogu,
Mait Luha, Enn Mainla, Siim Semiskar, Karli Saul ja Gunnar Vaidla**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 112
koostas ja toimetas Enn Mainla**